

KE ARAH
KEDAH MAJU:
ANTARA
PERANCANGAN
DAN
KEUPAYAAN

Penyelenggara
Nur Azura Sanusi
Abu Sufian Abu Bakar
Nor Fadzlin Mohammad Bahar

Penerbit Universiti Utara Malaysia
Sintok • 2005

ISBN 983-3282-11-3

Cetakan Pertama, 2005

© Nur Azura Sanusi, Abu Sufian

Abu Bakar, Nor Fadzlin Mohammad Bahar.

Hak cipta terpelihara. Sebarang bahagian dalam buku ini tidak boleh diterbitkan semula, disimpan dalam cara yang boleh digunakan semula, ataupun dipindahkan dalam sebarang bentuk atau dengan sebarang cara, baik dengan cara elektronik, mekanik, penggambaran semula, perakaman dan sebagainya tanpa mendapat izin daripada Penerbit Universiti Utara Malaysia.

Perpustakaan Negara Malaysia Data Pengkatalogan-dalam-Penerbitan

Ke arah Kedah maju : antara perancangan dan keupayaan / penyelenggara
Nur Azura Sanusi, Abu Sufian Abu Bakar, Nor Fadzlin Mohammad Bahar.

ISBN 983-3282-11-3

1. Kedah--Economic conditions. 2. Kedah--Industries. 3. Kedah--Economic policy. 4. Kedah--Social conditions. I. Nur Azura Sanusi. II. Abu Sufian Abu Bakar. III. Nor Fadzlin Mohammad Bahar. 338.9595112

Diterbitkan dan Dicitak:

*Jabatan Penerbitan dan Teknologi Media
Universiti Utara Malaysia*

Pengurus Editorial:

*Asrol Anuar Ramli
Azizan Ismail @ Ariffin*

Reka Bentuk & Susun Atur Huruf:

*Azizi Arif
Basharuh Bakar*

Pengeluaran:

Kashfi Wahab

000286004

Perpustakaan Sultanah Bahiyah
Universiti Utara Malaysia

Kan

*Kata Pen
Prakata
Senarai I
Senarai J
Senarai K*

BAHAGI

Bab 1

Bab 2

Bab 3

Bab 4

BAHAGIA

Bab 5

Bab 6

Bab 7

Bab 8

15

FALSAFAH DAN TRANSFORMASI
PEMBANGUNAN: BEBERAPA ISU

Asan Ali Golam Hassan

PENGENALAN

Pembangunan boleh didefinisikan sebagai proses peralihan ke hadapan kepada keseluruhan sistem sosial seperti peningkatan produktiviti, keseimbangan ekonomi dan sosial, pengetahuan moden, kewujudan institusi moden dan peralihan kepada sikap yang lebih baik. Pembangunan juga dilihat sebagai satu proses transformasi ekonomi daripada ekonomi berasaskan pertanian kepada ekonomi yang berasaskan perindustrian dan perkhidmatan.

Walau bagaimanapun, mustahil transformasi ekonomi akan berlaku serentak di semua lokasi dalam sesebuah negara. Ketidakseimbangan pembangunan dalam proses transformasi ekonomi ini berlaku kerana:

- (i) Faktor sumber asli yang tidak bergerak (*imperfect factor mobility*).
- (ii) Penumpuan aktiviti ekonomi di suatu kawasan terpilih (*imperfect divisibility*).
- (iii) Faktor pengangkutan dan komunikasi (*imperfect mobility of goods and services*) yang juga terpilih di sesuatu kawasan yang mempunyai faedah berbanding (*comparative advantages*) yang tinggi secara relatifnya. (Hoover dan Giarratani, 1999).

Sejak akhir-akhir ini isu pembangunan luar bandar telah mula mendapat perhatian semula oleh tokoh politik negara. YAB Perdana Menteri, Datuk Seri Abdullah Ahmad Badawi telah menggariskan lima strategi bagi menjadikan tanah rancangan FELDA sebagai kawasan pembangunan ekonomi raksasa untuk merapatkan jurang ekonomi penduduk bandar dan luar bandar. Ia termasuklah juga jurang ekonomi antara negeri maju dan negeri yang kurang maju¹. Dasar Koperasi Negara yang telah banyak diperkatakan dan dicadangkan sejak pertengahan 1980-an telah mendapat perhatian semula oleh pemimpin negara. Dasar Koperasi Negara telah dilancarkan pada 29 Januari 2004². Persoalan yang menarik ialah falsafah pembangunan yang kita telah kita lalui mengapa isu-isu pembangunan luar bandar mula mendapat perhatian semula. Faktor migrasi ke bandar merumitkan masalah pembangunan di kawasan luar bandar, seterusnya kesan migrasi antarabangsa ke atas pasaran buruh dan isu yang terakhir ialah sektor pertanian (makanan).

FALSAFAH PEMBANGUNAN NEGARA

Falsafah pembangunan yang didokong oleh negara Malaysia terbahagi kepada lima fasa. Fasa tersebut ialah:

- (i) *Building upon the best location* - di bawah penjajahan British sehingga merdeka.
- (ii) *Accelerating maximum growth* - selepas merdeka sehingga 1970.
- (iii) *Growth with equity + building upon the target group* - di bawah pucuk pimpinan Allayarham Tun Abdul Razak dan Allayarham Tun Hussein Onn.
- (iv) *Growth with equity + building upon the best group* di bawah pimpinan - Tun Dr. Mahathir Mohamad.
- (v) *Growth with equity + membangun bersama saya* - di bawah pimpinan Datuk Seri Abdullah Ahmad Badawi.

Secara am, ketidaksetaraan pembangunan di Malaysia (dulu Malaya) sangat bergantung kepada latar belakang sejarah. Dari segi faktor dalaman, ianya disebabkan oleh lokasi pelabuhan strategik, sumber bijih timah serta pertanian moden (ladang getah) yang tidak seimbang antara negeri. Dari segi faktor luaran pula, ianya adalah kerana polisi eksploitasi yang dijalankan oleh pihak penjajah serta lokasi pilihan penghijrahan antarabangsa dari China dan India. Faktor dalaman serta luaran ini mewujudkan kesan kumulatif tersendiri yang berkait dengan indikator ketidakseimbangan yang lain. Pendekatan pembangunan pada zaman itu lebih kepada “membangunkan kawasan-kawasan yang terbaik” (*building upon the best location*)³ yang mempunyai faedah berbanding (*comparative advantages*) yang tinggi.

Selepas merdeka (1957), kerajaan mengadaptasi pendekatan pasaran bebas (*laissez-faire*) yang berasaskan kepada pendekatan Harrod-Domar. Pada tahun 1950-an dan 1960-an, tumpuan utama adalah kepada strategi mempercepat pertumbuhan ekonomi (*accelerating maximum growth*) melalui pelaburan dan infrastruktur (Rudner 1983; Lim 1983a). Ini adalah untuk menggalakkan pembangunan maksimum komoditi eksport dan industri pengganti import. Walaupun strategi ini berjaya meningkatkan pencapaian ekonomi negara, namun ia membawa kepada masalah ketidakseimbangan agihan aktiviti ekonomi dan menyebabkan pengenalan sesuatu kaum mengikut fungsi ekonomi dan lokasi geografi yang akhirnya membawa kepada rusuhan kaum pada 13 Mei 1969.

Pada 1971 Dasar Ekonomi Baru (DEB) dilancarkan, dengan tumpuan kepada kepelbagaian ekonomi, penekanan kepada pembangunan luar bandar, pengurangan kemiskinan dan penyusunan semula masyarakat telah menjadi objektif utama pembangunan ekonomi negara. Matlamat perancangan pembangunan iaitu “pertumbuhan dan pengagihan yang saksama” (*growth with equity*). Pendekatan pembangunan ketika itu lebih kepada “kita membangun bersama-sama”, daripada mundur, tidak membangun -- dengan tulang empat kerat kita akan membangun bersama-sama dan hasilnya kita akan agihkan bersama-sama. Untuk mencapai matlamat tersebut, pelbagai agensi kerajaan (perusahaan awam) ditubuhkan khusus untuk membangunkan kawasan luar bandar.

Sejak Rancangan Malaya Pertama terutamanya melalui DEB (1971-1990), empat strategi utama pembangunan luar bandar telah dilaksanakan (Asan, 2002) iaitu:

- (i) Pembukaan tanah (rancangan) baru.
- (ii) Pembangunan *in-situ*.
- (iii) Pemodenan luar bandar dan penciptaan pesat pertumbuhan yang baru.
- (iv) Strategi penyalakkan kawasan industri ke kawasan luar bandar.

Memang diakui strategi-strategi disasarkan khusus untuk luar bandar. Pelbagai agensi kerajaan juga diwujudkan bagi tujuan yang sama, malah rakyat luar bandar yang bertanah diberi tanah, yang tidak ada input pertanian diberi input pertanian dan lain-lain. Rancangan Buku Merah, konsep *Saemaul Undong*, pembangunan koperasi desa dan lain-lain direka khusus untuk masyarakat luar bandar (*building upon the target group*). Ketika itu juga, sektor pertanian masih menjadi teras ekonomi negara dan sektor luar bandar (pertanian) merupakan penyumbang utama kepada Keluaran Dalam Negara Kasar dan guna tenaga.

Walau bagaimanapun sektor luar bandar mula kurang diberi perhatian apabila teras ekonomi negara memasuki era perindustrian sejak pertengahan 1980-an. Diakui, pembangunan juga dilihat sebagai satu proses transformasi ekonomi daripada ekonomi berasaskan pertanian kepada ekonomi yang berasaskan perindustrian dan perkhidmatan. Walau bagaimanapun, mustahil transformasi ekonomi akan berlaku serentak di semua lokasi dalam sesebuah negara. Dalam proses tranformasi ekonomi daripada berasaskan pertanian kepada berasaskan perindustrian akan wujudnya sektor yang maju (sektor perindustrian) dan sektor tradisional (sektor pertanian), keadaan ini sedikit-sebanyak akan memperlihatkan masalah ketidakseimbangan antara negeri (wilayah).

Di Malaysia, industri seperti memproses makanan, minuman, perabot, kertas dan keluaran kertas, getah dan keluaran getah serta keluaran bukan logam yang tidak memerlukan teknologi tinggi mudah untuk tersebar di kawasan kurang maju yang pada keseluruhannya daya pengeluaran buruh yang rendah dan tingkat upah yang juga rendah. Kebanyakan industri yang besar dan berasaskan teknologi moden lebih tertumpu di wilayah yang agak maju dibandingkan dengan industri kecil (termasuk IKS). Di wilayah ini juga masalah kemiskinan berlaku pada kadar yang agak besar. Tiada pekan di kawasan ini yang dapat ditakrifkan sebagai kawasan bandar. Ketiadaan kawasan bandar di wilayah ini akan melambatkan pembangunan kerana pekan kecil kurang mampu menjana aliran perdagangan/perniagaan antara bandar/wilayah (Asan, 1998).

Selain itu, sejak pertengahan 1980-an, pendekatan pembangunan juga nampaknya telah berubah daripada "kita membangun bersama-sama" kepada "kita bangunkan satu kumpulan dahulu yang kemudiannya akan dapat membangunkan satu kumpulan lain lebih besar". Mudahnya, untuk maju, 2-3 orang/syarikat perlu dimajukan dahulu, yang kemudiannya akan berlaku proses titisan ke bawah yang akan memajukan satu kumpulan lain yang lebih besar. Agensi kerajaan diswastakan, pemilikan saham/tender tertentu diagihkan kepada satu kumpulan tersebut yang kemudiannya mewujudkan satu kumpulan ahli korporat Melayu

(walau bagaimanapun bukan semua ahli korporat Melayu lahir melalui pendekatan pembangunan ini). Jika pada sebelum pertengahan 1980-an falsafah pembangunan - "*building upon the target group*" berubah kepada "*building upon the best group*"⁴.

Memang diakui, walaupun kaedah ini sedikit-sebanyak tidak sehaluan dengan matlamat pembangunan "pertumbuhan dan pengagihan yang saksama" tetapi kaedah ini lebih berkesan (cepat menunjukkan hasil dari segi kewujudan "Masyarakat Perdagangan dan Perindustrian Bumiputera") daripada kaedah "kita membangun bersama-sama" walau bagaimanapun dari segi agihan sudah tentulah kaedah "kita membangun bersama-sama" lebih baik walaupun ia mungkin akan mengambil masa yang panjang. Apa yang dikhuatiri berlaku bukannya ketidakseimbangan agihan mengikut kaum (yang semakin berkurangan) tetapi ketakseimbangan agihan dalam kaum (Melayu, bandar dan luar bandar) itu yang semakin meningkat. Selain itu, syarikat yang lahir daripada "memajukan satu kumpulan" tertentu ini mungkin tidak kukuh dan telah banyak kita pelajari daripada krisis ekonomi (1997) yang lepas.

Apa yang berlaku sekarang ini, kepimpinan tertinggi negara yang baru, menyedari untuk mencapai matlamat pembangunan "*growth with equity*", ia perlulah seiring dengan pendekatan "kita membangun bersama-sama". Banyak yang kita telah pelajari daripada matlamat pembangunan "*growth with equity*" yang dijalankan seiring dengan pendekatan "*building upon the best group*" yang nampaknya tidak banyak membantu masyarakat luar bandar. Sehubungan itu, dirasakan YAB Perdana Menteri, Datuk Seri Abdullah Ahmad Badawi sedang cuba memperkenalkan falsafah pembangunan beliau ke arah "*growth with equity + membangun bersama saya*" yang maksudnya "kita akan membangun bersama-sama". Falsafah ini dipetik daripada kata-kata beliau selepas dilantik menjadi Perdana Menteri, "jangan bekerja untuk saya tetapi bekerjalah bersama saya".

ISU MIGRASI LUAR BANDAR KE BANDAR

Seperti yang telah dibincangkan sebelum ini, transformasi ekonomi yang berlaku tidak mungkin bersifat menyeluruh. Sehubungan itu, walaupun teras ekonomi negara telah berubah kepada berasaskan perindustrian, masih ada negeri atau wilayah yang teras ekonominya lambat berubah sama ada kerana empat faktor yang dibincangkan sebelum ini atau kerana teras ekonominya telah rangka sebagai kawasan pertaian atau bandar pertanian (*agro-town center*) yang sukar untuk berubah, contohnya seperti bandar pusat di tanah rancangan FELDA.

Sehubungan itu, masalah utama yang dihadapi oleh negeri atau wilayah pembangunan ini ialah migrasi keluar yang tinggi. Migrasi merupakan satu fenomena pembangunan yang tidak dapat dielakkan. Migrasi akan terus berlaku selagi wujud perbezaan antara pendapatan jangkaan di bandar dengan pendapatan sebenar di kawasan luar Bandar. Perbincangan tentang implikasi migrasi desa-bandar tidak akan lengkap tanpa mengambil kira kesan proses tersebut terhadap masyarakat desa. Penghijrahan penduduk dari kawasan desa ke bandar membolehkan lebih

1 buruh di desa dikurangkan dan juga membolehkan para penghijrah yang terlibat berpindah
- daripada pekerjaan berproduktiviti rendah kepada pekerjaan berproduktiviti tinggi. Namun
demikian, para penghijrah lazimnya terdiri daripada golongan muda dan mempunyai taraf
pendidikan yang lebih baik, maka penghijrahan desa-bandar telah membawa perubahan yang
t agak signifikan kepada taburan umur penduduk di kawasan luar bandar.

l Secara khususnya, sebilangan penduduk di kawasan desa akan terdiri daripada mereka yang
t berumur di bawah 15 tahun dan juga mereka yang sudah tua. Oleh kerana itu, ramai petani
i dan pengeluar lain di kawasan desa terdiri daripada mereka yang sudah berumur lanjut.
t Menurut anggaran rasmi, 64.1 peratus ketua isi rumah petani di Semenanjung Malaysia
berumur melebihi 45 tahun. Keadaan ini, menyebabkan timbulnya masalah kekurangan buruh
di kawasan desa, dengan kenaikan kos pengeluaran, telah mengakibatkan ramai pengeluar
kecil di kawasan desa mengabaikan kegiatan pengeluaran mereka. Oleh itu, sebahagian besar
tanah pertanian milik pekebun kecil diklasifikasikan sebagai tanah terbiar (Ishak dan Asan,
2001).

Walaupun penghijrahan desa-bandar di negara ini, khususnya dalam tempoh 1971-1990,
boleh dianggap sebagai penyumbang kepada proses pembangunan. Dalam erti kata lain, migrasi
penduduk bukan sahaja menyumbang kepada pertumbuhan ekonomi negara tetapi juga turut
mengagihkan sumber dengan cara yang terbaik bagi meningkatkan taraf hidup penduduk
bandar dan luar bandar, walau bagaimanapun migrasi penduduk ke kawasan bandar (atau ke
sektor perindustrian) dalam jangka panjang membawa kepada masalah kekurangan tenaga
buruh. Dianggarkan 25 peratus tanah pertanian di Malaysia terbiar akibat daripada masalah
kekurangan buruh (Fold, 2000). Sektor pertanian kekurangan 9,600 pekerja pada tahun 1988
telah terus meningkat kepada 12,277 pada tahun 1992 yang telah mengakibatkan kerugian
RM28 juta dalam dalam sektor pertanian getah dan sebanyak RM38 juta dalam sektor
pertanian kelapa sawit (Main, 1994).

Migrasi keluar yang ketara juga berlaku di kawasan tanah rancangan FELDA. Memang tidak
dapat dinafikan, strategi pembukaan tanah baru oleh FELDA telah mencapai matlamat
perancangannya dan telah diakui di peringkat antarabangsa. Walau bagaimanapun, tanah
rancangan FELDA yang telah berjaya menarik generasi pertama (peneroka) kini berhadapan
dengan masalah migrasi keluar generasi kedua (anak peneroka) yang tinggi. Ini kerana
pendapatan peneroka yang dahulu relatifnya tinggi dan aktiviti ekonomi mereka (getah dan
kelapa sawit) juga bukan lagi sumber utama ekonomi negara. Kebanyakan ketua isi rumah
(peneroka) mempunyai anak yang bekerja di sektor bukan pertanian dan memberi bantuan
kewangan bulanan. Di sesetengah tanah rancangan sumbangan daripada anak yang telah
bekerja ini merupakan 50 peratus daripada pendapatan bulanan mereka. Bagi generasi kedua
pula, mereka tidak begitu bergantung hidup kepada pendapatan hasil pertanian. Dalam
sesetengah keadaan, bertani hanyalah merupakan pekerjaan sampingan sahaja. Melalui kajian
penulis di tanah rancangan FELDA di negeri Kedah (10 tanah rancangan yang menempatkan
3,177 orang peneroka) mendapati 80 peratus daripada golongan belia di tanah rancangan
bercadang untuk berpindah keluar ke kawasan bandar (perindustrian) untuk mencari pekerjaan.

Sekitar 50 peratus daripada mereka memberi alasan untuk berpindah kerana tingkat pendapatan yang lebih tinggi, pendapatan bulanan yang stabil dan cara hidup bandar yang lebih menarik. Majoriti daripada golongan belia ini akan tetap berpindah walaupun pendapatan yang mungkin diterima di kawasan FELDA lebih tinggi daripada di kawasan bandar (sektor perindustrian). Selain itu, kajian mendapati 16 buah rumah peneroka terbiar kosong kerana peneroka telah meninggal dunia (Asan et al., 1999; Asan dan Hassan, 2003).

ISU MIGRASI ANTARA ANTARABANGSA

Selain daripada migrasi dalaman, luar bandar ke kawasan bandar (sektor pertanian ke sektor perindustrian), masalah migrasi lain dalam proses transformasi ekonomi ialah migrasi masuk antarabangsa yang tinggi. Sejak akhir 1980-an terutamanya dalam pada tahun 1990 hingga 1995, ekonomi Malaysia telah tumbuh dengan pesat sekitar 8.4 peratus setahun, lebih tinggi daripada yang dianggarkan sekitar 7.0 peratus setahun (Malaysia 1996). Perkembangan ekonomi yang pesat ini dijana daripada pertumbuhan pesat sektor perindustrian. Guna tenaga sektor ini meningkat dengan mendadak daripada 542,817 orang pada tahun 1980 kepada 2.6 juta pada tahun 2000. Guna tenaga meningkat sebanyak 3.4 peratus manakala tenaga buruh hanya meningkat sebanyak 2.9 peratus (Mohd Asri, 1997).

Keadaan ini menyebabkan berlaku masalah kekurangan tenaga buruh bukan sahaja dalam sektor perindustrian, tetapi juga dalam sektor pembinaan dan pertanian. Kejayaan ekonomi negara telah menarik banyak buruh asing ke negara ini secara sah ataupun tanpa izin.

Menurut anggaran rasmi, terdapat kira-kira sejuta juta buruh asing di negara ini pada tahun 1991 dan ia terus meningkat dari tahun ke tahun. Daripada jumlah ini 65 peratus dari Indonesia, 21 peratus dari Bangladesh, 7 peratus dari Filipina, 5 peratus dari Thailand and 2 peratus dari negara lain. Dalam tempoh 1995 hingga 2000, dianggarkan penduduk Malaysia berkembang pada kadar purata 2.3 peratus setahun manakala penduduk bukan warganegara berkembang pada kadar purata 4.3 peratus setahun. Penduduk bukan warganegara meningkat daripada 1 juta pada tahun 1995 kepada 1.23 juta pada tahun 2000 dan dijangka meningkat kepada 1.38 juta pada tahun 2005. Penduduk bukan warganegara merupakan 7.6 peratus daripada penduduk dalam umur bekerja di Malaysia pada tahun 2005 (Malaysia, 2001).

Tidak dapat dinafikan, kemasukan buruh asing juga telah membantu Malaysia dalam mencapai tingkat pertumbuhan ekonomi yang tinggi. Walau bagaimanapun, kemasukan buruh asing secara beramai-ramai akan terus menambahkan bilangan isi rumah miskin di bandar melalui dua cara. Pertama, sebahagian daripada buruh asing itu menyumbang secara langsung kepada bilangan isi rumah miskin. Misalnya, menurut Rancangan Malaysia Ketujuh, 1996-2000, kira-kira 12 peratus (atau 11,300 isi rumah) daripada jumlah isi rumah miskin di kawasan bandar di negara ini adalah terdiri daripada warganegara asing. Malahan, sebahagian yang agak besar daripada penempatan setinggan di kawasan bandar, khususnya di Kuala Lumpur, telah menjadi tumpuan penduduk asing.

Kedua, kehadiran buruh asing yang rata-rata terdiri daripada buruh tidak mahir terutamanya di kawasan luar bandar yang akan menghalang upah dalam sektor tersebut daripada meningkat. Dalam keadaan demikian, besar kemungkinan upah buruh tidak mahir di kalangan penduduk tempatan meningkat pada kadar yang jauh lebih rendah daripada kadar peningkatan pendapatan per kapita negara, dan seterusnya meluaskan jurang perbezaan pendapatan dalam ekonomi. Keadaan yang sedemikian pernah berlaku di Hong Kong dalam tempoh 1976-1981 dan di Singapura dalam tempoh 1979-1983 (Ishak dan Asan, 2001).

Secara khususnya, kemasukan buruh asing boleh melambatkan kemajuan dalam usaha pembasmian kemiskinan dan juga meluaskan jurang perbezaan pendapatan dalam masyarakat kita melalui dua cara, iaitu:

- (i) Kemasukan mereka menambah bilangan pekerja baru yang muda dan tidak mahir, dan seterusnya membawa perubahan dalam struktur umur tenaga buruh.
- (ii) Kemasukan mereka secara beramai-ramai akan merendahkan secara relatif upah pekerja tidak mahir sementara upah pekerja mahir dan pulangan pemilik modal terus meningkat.

Akibatnya, jurang perbezaan pendapatan dalam masyarakat akan melebar. Keadaan yang sedemikian juga berlaku di Malaysia sejak penghujung tahun 1980-an. Oleh yang demikian, kehadiran buruh asing memang diakui dapat membantu negara mengatasi masalah kekurangan buruh dan membantu mencapai kadar pertumbuhan ekonomi yang lebih tinggi, namun migrasi masuk antarabangsa ini juga akan menjadikan usaha untuk mengurangkan kemiskinan bandar dan jurang perbezaan pendapatan dalam masyarakat Malaysia pada masa depan akan menjadi semakin sulit.

ISU SEKTOR PERTANIAN (MAKANAN)

Sektor pertanian masih lagi menjadi teras aktiviti ekonomi kawasan luar bandar. Sejak Dasar Pertanian Negara pertama (1984) dilancarkan import makanan tidak berkurangan, malah terus meningkat. Walaupun pengurangan import makanan bukanlah salah satu daripada objektif khusus DPN namun peningkatan pengeluaran dan nilai ditambah merupakan salah satu daripada rangka kerja makro-sektoral DPN.

Walaupun negara sedang menuju era negara perindustrian, perancangan pertanian terutamanya perancangan pengeluaran dan pemprosesan makanan tidak harus dipinggirkan. Pembangunan sektor pertanian seharusnya dianggap sebagai pelengkap sektor perindustrian. Banyak yang dapat dipelajari daripada krisis ekonomi (1997) yang lalu. Kejatuhan nilai ringgit telah meningkatkan kos pengeluaran ayam antara 80 hingga 85 peratus. Ia membabitkan kenaikan harga anak ayam daripada 60 sen hingga 70 sen kepada RM1.10 seekor, harga bahan makanan utama seperti jagung dan kacang soya yang kebanyakannya diimport dari Amerika Syarikat, China dan Argentina dan harga bahan-bahan ubatan seperti vitamin mineral dan antibiotik. Keadaan ini akan meningkatkan kos pengeluaran yang akhirnya akan mendesak harga makanan untuk terus meningkat (Asan dan Mahdzan, 1999). Isu ayam sekali lagi diperkatakan sekarang

ini sejak wabak selsema burung melanda rantau ASEAN. Walaupun negara telah mencapai kadar mampu diri daging ayam, tetapi yang dikuatiri bukanlah kenaikan harga ayam, tetapi kenaikan harga makanan pengganti ayam yang lain.

Pengeluaran padi, beras dan keluaran berasaskan beras dijangka akan menjadi isu utama sektor pengeluaran makanan dalam masa terdekat ini, bagaimanakah Malaysia hendak memenuhi komitmen Kawasan Perdagangan Bebas ASEAN (AFTA). Padi, beras dan keluaran berasaskan beras termasuk dalam Skim Tarif Keutamaan Seragam Berkesan ASEAN (*Common Preferential Effective Tariff*) mulai tahun 2005 dan hanya boleh ditanggung (kelonggaran) sehingga 2010. Tarif perdagangan intra-ASEAN akan dikurangkan daripada kosong hingga 5 peratus sahaja. Umpama padi dan beras, tarif maksimum yang dibolehkan oleh Malaysia ialah 20 peratus. Selain itu semua sekatan bukan tarif (*non-tariff barriers*) seperti kuota, subsidi, lesen import dan sebagainya juga akan dihapuskan. Apa yang pasti, Malaysia dalam keadaan sekarang, tidak boleh bersaing dengan negara ASEAN yang lain, terutamanya Thailand. Kos pengeluaran padi di Thailand dan China ialah separuh daripada kos pengeluaran padi di Malaysia⁵.

PENUTUP

Pencapaian yang lebih berkesan dalam usaha mencapai matlamat kemajuan dalam pembangunan manusia di negara ini semestinya memerlukan penglibatan semua pihak - kerajaan, sektor swasta dan badan bukan kerajaan, benar-benar mempunyai iltizam yang tinggi dan harus bekerjasama dalam merangka dasar melaksanakan program dan projek agar segala keputusan dapat berjalan secara cekap dan berkesan bersesuaian dengan falsafah "*membangun bersama saya*". Masalah membangunkan kawasan luar bandar yang paling utama ialah masalah sumber manusia (akibat daripada migrasi keluar terpilih yang tinggi). Suntikan faktor modal dan teknologi (termasuk IT) tidak akan banyak membantu membangunkan kawasan luar bandar tanpa disokong dengan faktor pelengkapnyanya iaitu sumber manusia yang berkemahiran, berpelajaran dan berinovasi tinggi. Membangunkan kawasan luar bandar banyak bergantung kepada dasar kerajaan kerana pilihan swasta sentiasa memilih kawasan yang mempunyai faedah berbanding yang tinggi, yang sudah tentu bukan kawasan luar bandar.

Selain itu, rancangan pembangunan manusia juga tidak akan berjaya jika penduduk sasaran tidak disediakan dengan kebolehan/kecekapan untuk mengambil peluang yang wujud hasil daripada perkembangan ekonomi yang pesat. Memang diakui, koperasi mampu untuk meningkatkan pendapatan penduduk luar bandar⁶, walau bagaimanapun jika keinginan untuk berkoperasi dan keyakinan kepada institusi koperasi dalam mengubah taraf hidup tidak wujud, maka matlamat penubuhan koperasi akan gagal. Ini kerana, kebanyakan koperasi luar bandar, seperti Koperasi Industri Kampung, Koperasi Pembangunan Daerah (yang diperkenalkan melalui "Era Baru Koperasi", Januari 1982) wujud atas cadangan pemimpin. Tanpa wujud kesedaran untuk berkoperasi, koperasi yang diperkenalkan tersebut tidak akan bertahan lama.

Diakui keseimbangan pembangunan terpaksa dikorbankan dengan mengagihkan sumber-sumber yang terhad ke kawasan-kawasan yang mempunyai faedah berbanding yang tinggi, dengan matlamat akhirnya untuk menjana pertumbuhan ekonomi negara yang tinggi tetapi ketakseimbangan relatif seharusnya semakin berkurangan. Selain itu, walaupun penduduk luar bandar tidak banyak memberi pulangan (hasil dan cukai) kepada kerajaan, tetapi merekalah sumber kestabilan politik yang utama. Perkara paling penting, selain iltizam, segala cadangan, strategi dan pelaksanaan sebarang projek untuk membangunkan kawasan luar bandar haruslah rasional dan bersifat jangka panjang.

NOTA AKHIR

¹Lima strategi tersebut ialah (Utusan Malaysia 11 Januari 2004:1-2):

ⁱMempelbagai kegiatan ekonomi, industri dan perniagaan sebagai punca pendapatan tambahan peneroka, selain kegiatan berasaskan perladangan.

ⁱⁱMempelbagai kaedah untuk memberi ilmu pengetahuan baru kepada peneroka termasuk generasi baru.

ⁱⁱⁱMemastikan program Sawari atau "satu wilayah satu produk" di setiap tanah rancangan diusahakan secara bersungguh-sungguh.

^{iv}Mewujudkan lebih banyak industri kecil dan sederhana (IKS) berasaskan tani.

^vMemgembangkan anak-anak generasi kedua peneroka membantu dan menjadi penggerak setiap program pembangunan dan sosial.

²Rujuk Ahlaimuniandy, S. 1986. *Mengapa perlu Dasar Koperasi Negara*. Kertas Kerja Maktab Kerja Sama Malaysia. Kuala Lumpur. Rujuk juga Asan Ali Golam Hassan. 1998, bab 4 Strategi Pembangunan Koperasi Masa Depan – Dasar Koperasi untuk pembangunan negara dalam buku *Gerakan Koperasi Di Malaysia: Peranan dan Strategi Dalam Pembangunan Negara*.

³disebut sebagai "building upon the best" oleh Jomo dan Ishak (1986) dalam *Development Policies and Income Inequality in Peninsular Malaysia*. Institute of Advance Studies. Kuala Lumpur: University Malaya Press.

⁴Perkara ini dibincangkan dengan panjang lebar oleh Edmund Terence Gomez dan Jomo K.S. (1997) bab 5 *The 'New Rich'* dalam *Malaysia's Political Economy: Politics, Patronage and Profits*. Rujuk juga Peter Searle (1999), bab 7 *Private Malay Capital: Rentiers, Transitional Groups and Entrepreneurs* dalam *The Riddle of Malaysian Capitalism; Rent-Seekers or Real Capitalists?*

⁵Rujuk juga perbincangan oleh Mohd. Hafiah Piei mengenai mengenai AFTA dalam Utusan Malaysia 25 Februari 2004

⁶Berdasarkan kajian penulis di koperasi tanah rancangan FELDA di Zon Pahang Timur dalam Asan Ali Golam Hassan. 1998. *Pengaruh Koperasi di Tanah Rancangan*.

RUJUKAN

Asan Ali, Golam Hassan. (2004). Ekonomi: Hendak membangun bersama siapa? Dlm. *MASSA*, bil.420. 31 Januari – 6 Februari 2004. ms.34-36.

- Asan Ali, Golam Hassan., & Hassan Ali. (2003). Migrasi keluar generasi kedua: Dampaknya terhadap sosioekonomi masyarakat FELDA. Dlm. Yahya Ibrahim & Razali Agus, *Penilaian dampak sosial*. Utusan Publication.
- Asan Ali, Golam Hassan. (2002). Regional Planning in Malaysia. *Habitat Malaysia, Human Settlements Journal of Malaysia*. Federal Department of Town and Country Planning Peninsular Malaysia. Issue No.6 Dec.2002. ms.31-51.
- Asan Ali, Golam Hassan, Mahani, Mohd, Noor Al-Huda, Abdul Karim, & Hassan, Ali. (1999). *Insiden kemiskinan dan agihan pendapatan di tanah Rancangan FELDA*. Sintok: Penerbit Universiti Utara Malaysia.
- Asan Ali, Golam Hassan, & Ahmad, Mahdzan Ayob. (1999). *Trend penggunaan dan import makanan 1970-1996*. Sintok: Penerbit Universiti Utara Malaysia.
- Asan Ali, Golam Hassan. (1998). Ketakseimbangan agihan industri dan migrasi penduduk di negeri Kedah. *Jurnal Analisis*, 5 (1) Jun 98. ms.99-118.
- Asan Ali, Golam Hassan. (1998). *Gerakan koperasi di Malaysia: Peranan dan strategi dalam pembangunan negara*. Sintok: Penerbit Universiti Utara Malaysia.
- Asan Ali, Golam Hassan. (1998). Pengaruh koperasi di tanah rancangan. Dlm. Chamhuri Siwar, Abd. Malik Ismail & Abdul Hamid Jaafar. *Reformasi Pertanian Malaysia ke arah Wawasan 2020*. Bangi: Penerbit Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Fold, N. (2000). Oiling the Palms: Restructuring of settlements schemes in Malaysia and the New International Trade Regulation. *World Development*, 28 (3), 473-486.
- Gomez, E. T., & Jomo, K. S. (1997). *Malaysia's political economy. Politics, patronage and profits*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hoover, M.E., & Giarratani, F. (1999). An introduction to regional economics. In: *Web Book of Regional Science*. Regional Research Institute. West Virginia University.
- Ishak, Shari, & Asan, Ali Golam Hassan. (2001). Pertumbuhan ekonomi dan kualiti hidup: pengalaman Malaysia. Dlm. Fatimah Wati Ibrahim & Norehan Abdullah. *Issues on economic growth and quality of life in Malaysia*. Sintok: Penerbit Universiti Utara Malaysia.
- Jomo, K.S., & Ishak, Shari. (1986). *Development policies and income inequality in Peninsular Malaysia*. Institute of Advance Studies. Kuala Lumpur: University Malaya Press.
- Lim, D. (1983). Malaysian development planning. *Pacific Affairs*, 55 (4), 613-639.

- Main Rindam. (1994). *Tanah terbiar, masalah dan pencapaian*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Malaysia. (1996). *Seventh Malaysia Plan 1996-2000*. Kuala Lumpur: National Press.
- Malaysia. (2001). *Eighth Malaysia Plan 2001-2005*. Kuala Lumpur: National Press.
- Mohd Asri Abdullah. (2001). Economic growth and foreign labor in Malaysia: Some socio-economic implication on the local. Dlm. Fatimah Wati Ibrahim & Norehan Abdullah. *Issues on economic growth and quality of life in Malaysia*. Sintok: Penerbit Universiti Utara Malaysia.
- Rudner, M. (1983). Changing Planning Perspectives of agricultural development in Malaysia. *Modern Asian Studies*, 17 (3), 413-435.
- Searle, P. (1999). *The riddle of malaysian capitalism: Rent-seekers or real catitalists?* Honolulu: University of Hawai.